

בריתנו וצדקה

המכון להוצאת כתבי ומאמרי מורינו הגאון רבי יצחק ברנד שליט"א

חיסול אויבים שיש בתוכם בני ערובה

יסוד איסור רציחה • ראייה ממעשה אוריה החתי • ראייה משמשון הגבור • ראייה מסוגיית שבע בן בכרי • ראייה מאסתר המלכה ויעל • לענין עבודה זרה

ועוד כתב בפרשת שופטים (העמק דבר, דברים כ, ט): וְלֹא יִמָּס וְגו'. ולא הזוהירו תורה כמשמעו שלא יסכן את עצמו, דאפשר איש מצוק ומר נפש מבקש המות, אלא שאסור לאבד א"ע, וטוב לפניו הנפל במלחמה, ואין איסור במלחמה, כמו שאין המלך מוזהר מלעשות מלחמת הרשות הגורם סכנת נפשות, אלא מלחמה שאני, וע' שבועות דל"ה במלכות דקטלא כו', ה"ג אין איסור לאדם להכניס עצמו במלחמה ולסכן עצמו, אבל וְלֹא יִמָּס אֶת לִבּוֹ וְגו', וע' מש"כ בס' בראשית ט' ה'. ע"כ.

והיינו שבמלחמה לא נוהג איסור רציחה, ובאופן כללי הכוונה בשני אופנים: להרוג את האויב - הוא בהריגה ממש. ובענין חיילים שלנו - שמותר לסכן חיילים, ואף אם בוודאי ימותו הרבה.

וכמוכן שבדרך כלל אין סיבה להרוג את החיילים של עצמנו בידיים, כי מטרת ההריגה היא השתדלות נצחון המלחמה, ואם הורגים חיילים שלנו הוא הולך היפוך תועלת המלחמה. **אולם** מכיון שהמקור של הנצי"ב הוא מכח הגמרא בשבועות (טז) במלכות דקטלא, ממילא מדובר אפילו בהריגה בידיים, שהרי כולל גם הריגת האויב. וכן לפי המקור מכח הפסוק איש אֶחָיו אֶת נַפְשׁוֹ הָאָדָם: (י) שֶׁפֶךְ דָּם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹךְ, כי בַּצֶּלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם:

אולם למעשה בוודאי כל ההיתר הוא משום שזה תועלת המלחמה, ולא בלי סיבה. ממילא בדרך כלל אין מציאות כזה להרוג, אלא אם זה הריגה של האויב ואפי' הריגה ממש, או הריגה של חיילים שלנו דהיינו להכניסם לסכנה.

האם מותר להתקיף ולהרוג קבוצת אויב, בזמן שיש שם בני ערובה שלנו, שיהיו נהרגים באותה ההתקפה.

יסוד איסור רציחה

מצאנו לזה הכרע בנצי"ב על התורה (העמק דבר, בראשית ט, ט), ומקודם נעתיק לשון הפסוק.

בפרשת נח (בראשית ט, ט-י) כתוב בתורה את יסוד איסור רציחה באריכות [בעשרת הדיברות כתוב רק בקיצור]: (ט) וְאֵךְ אֶת דַּמְךָ לְנַפְשֶׁתְּךָ אֶדְרֹשׁ מִיַּד כָּל חַיָּה אֶדְרֹשְׁנָהּ, וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אֶחָיו אֶדְרֹשׁ אֶת נַפְשׁוֹ הָאָדָם: (י) שֶׁפֶךְ דָּם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹךְ, כִּי בַצֶּלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם:

בא הנצי"ב (העמק דבר, טז) ומצמצם את איסור רציחה בזמן מלחמה. ודבריו הם גם במה שנוגע להריגת האויב, וגם במה שנוגע לסיכון של החיילים שלנו.

וז"ל: מִיַּד אִישׁ אֶחָיו. פירש הקדוש ברוך הוא, אימתי האדם נענש, בשעה שראוי לנהוג באחווה, משא"כ בשעת מלחמה ועת לשנוא אז עת להרוג, ואין עונש על זה כלל, כי כך נוסד העולם. וכדאי' בשבועות (לג, ג) מלכותא דקטלא חד משיתא לא מיענש^[*]. ואפי' מלך ישראל מותר לעשות מלחמת הרשות, אף על גב שכמה מישראל יהרגו עי"ז, ועי' ס' דברים כ', ח'. ע"כ. [ועי' לקמן שהבאנו את דברי הנציב כאן ב"הרחב דברי].

[*] רש"י פי' דאירי באנגריא דעבודת המלך. ותוס' פי' שמדובר ביציאה למלחמת הרשות.

אולם עכ"פ נלמד מזה, שאם למלך [או הממונה על המלחמה] אין שום נגיעה אישית נגד מי שהולכים להרוג, אלא שלפי המצב שנולד כאן, יש צורך להכליל את הריגת החייל שלנו בתוך הריגת קבוצת האויב ועייז לקדם ניצוח המלחמה, אין בזה איסור רציחה.

ראיה משמשון הגבור

ומצאנו עוד מקורות ששעת מלחמה יותר קל בדיני שפיכת דמים, אף שאין דמיון מוחלט.

דהנה בזמנים רגילים אסור לאדם להרוג את עצמו. אבל במלחמה מותר כדי להרוג הרבה מן האויב, כמו שמצאנו בשמשון (שופטים טו, ט) תַּמּוֹת נַפְשֵׁי עַם פְּלִשְׁתִּים.

ואף שעדיין יש לחלק, ששם הוא הרג את עצמו. ומצאנו חילוק בין הריגת עצמו להריגת אחרים, שאסור למסור אחרים להציל קבוצה, כמבואר בירושלמי (מרומות פ"ח ה"ד): תני סיעות בני אדם שהיו מהלכין בדרך, פגעו להן גוים ואמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו הרי אנו הורגים את כולכם, אפי' כולן נהרגים לא ימסרו נפש אחת מישראל. ייחדו להן אחד כגון שבע בן בכרי, ימסרו אותו ואל ייהרגו. א"ר שמעון בן לקיש והוא שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי. ורבי יוחנן אמר אף על פי שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי.

ואילו את עצמו מותר למסור, כמו הרוגי לוד, כמבואר בסיפור שהביא רש"י (פסחים נ"א, ד"ה הרוגי לוד): הרוגי לוד - שני אחים היו שמסרו עצמן על ישראל, שהודו על עצמן הריגת בת מלך, שהיו מטילין אותה על כל ישראל.

מ"מ כאן עדיין נראה שאין לחלק, כיון שזה שעת מלחמה יש לו כללים אחרים כמו שכתב הנצי"ב.

ואף צריך לצמצם בהריגה מה שאפשר, אבל להביא לידי כשלונו שלנו במלחמה בגלל חשש איסור להרוג יהודים, זה לא יעלה על הדעת. ואין זה דומה לדין של סיעה דלעיל, שאם אמרו תנו אחד ונהרגהו ואם לאו נהרוג כולם, שאמרינן יהרגו כולם ולא ימסרו נפש אחת מישראל בזמן שלא ייחדו. מכיון דשאני בנידן דידן, שמדובר בכללי מלחמה, אף שבלית ברירה הורגים גם יהודים.

מכל זה נראה שמותר להטיל פצצה על קבוצה של אויבים, אף שבתוכם יהרגו אף יהודים.

ראיה מסוגיית שבע בן בכרי

ויש להביא עוד מקורות שלפעמים מותר להרוג יהודי כדי להציל הרבה, עכ"פ לדעת רבי יוחנן.

ירושלמי (מרומות פ"ח ה"ד): תני סיעות בני אדם שהיו מהלכין בדרך, פגעו להן גוים ואמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו הרי אנו הורגים את כולכם, אפי' כולן נהרגים, לא ימסרו נפש אחת מישראל. ייחדו להן אחד כגון שבע

אולם אם יש מציאות שהריגת חיילים שלנו היא לתועלת המלחמה, כגון כשמזדמן מצב שיש צורך להרוג גם החיילים של עצמו כמו אם האויב שבו חיילים ובני ערובה ומערבים אותם בתוך האויבים ומנצלים את איסור הריגה שלנו כדי שיכולים מתוך התערובת הזו להרוג אותנו ואנו מפסידים את ניצוח המלחמה, ועיי' ההריגה של כל התערובת הזו יכולים לנצח המלחמה, וממילא זה בכלל ההיתר של הריגה במלחמה.

וממילא יוצא בפשטות, שכמו שמותר להכניס את החיילים שלנו למלחמה, אף שהמצב שרבים יהיו נהרגים, כמ"ש בשמואל (ג, י"א, כ"ה) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי תֹאמַר אֶל יוֹאָב אֶל יָרֵעַ בְּעֵינָיִךְ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה כִּי כֹזֵב תֹּאכַל הַחֶרֶב, הַחֶזֶק מִלְחַמְתֶּךָ אֶל הָעִיר וְהָרְסָה וְחָזְקָהּ. ממילא הוא הדין שמותר להרוג את האויב, אף שבוזה יהיו נהרגים מבני עמינו.

ואף שלכאורה מן הפסוק עצמו יש לחלק, ששם רק גורמים שהאויב יהרוג אותם, אבל כאן אנו הורגים את שלנו. אבל בפשטות אין לחלק. כמו שהבאנו מן הנצי"ב.

ראיה ממעשה אוריה החתי

ונביא כאן עוד דברי הנצי"ב בהרחב דבר על פרשת נח הנ"ל.

ונביא מקודם הגמרא (שבת קד טו ע"ב) שעליו מתייחס הנצי"ב: תני רב יוסף: וכו'. ואתו הַרְגַת בְּחָרָב בְּנֵי עַמּוֹן (שמואל"ב י"ט), מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו - אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו. מאי טעמא - מורד במלכות הוה, דאמר ליה (שמואל"ב י"א, י"ב) וְאֵדָנִי יוֹאָב וְעַבְדֵי אֲדָנִי עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה הַזֶּה.

ועל זה כתב הנצי"ב (הספד דבר, נרמ"ב ט, ה אות א): והיינו דאי' בקידושין (דף מג ע"ב) מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו, כך אוריה החתי אי אתה נענש עליו. ויש להבין הדמיון. אבל באשר אוריה לא היה באמת מורד במלכות, אלא שדוד המלך דנהו למורד במלכות, וקאמר שיש למלך רשות לזה, כמו שהיה לו רשות לעשות מלחמה עם בני עמון. ע"כ.

והכוונה בדברי חז"ל שאמרו אין אתה נענש עליו, אין הכוונה באמת שאין שום חטא על דוד בהריגת אוריה, שהרי בתנ"ך מפורש שיש לו חטא. כן מוכח בתוכחה של נתן הנביא, לפי פשטות הפסוק (שמואל"ב י"ט): מְדוּעַ בָּזִיתָ אֶת דָּבָר ה' לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינַי, אֶת אֲוִרְיָה הַחֲתִי הַפִּיֵת בְּחָרָב וְאֶת אִשְׁתּוֹ לְקַחַת לָךְ לְאִשָּׁה, וְאֵתוֹ הָרַגְתָּ בְּחָרָב בְּנֵי עַמּוֹן. וכן אח"כ (מלכים"א טו, ה): אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד אֶת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי ה', וְלֹא סָר מִכָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ כָל יְמֵי חַיָּיו, רַק בְּדָבָר אֲוִרְיָה הַחֲתִי.

אלא כוונת חז"ל ע"פ הנצי"ב, שאין כאן איסור רציחה ממש כיון שזה בשעת המלחמה. אולם בוודאי יש טענות גדולות על דוד כיון שהסיבה של מורד במלכות שטען דוד על אוריה לא היה נקי מנגיעה, שהרי דוד רצה לקחת את אשתו, ולא היה רשאי לעשות זה אף שאין איסור רציחה ממש.

דא"כ חייבין כל ישראל למוסרו לקיים בו דין התורה, ואפי' אם אינו חייב מיתה מחמת חייבי מיתת ב"ד שבתורה, אלא חייב מיתה מחמת מורד במלכות נמי חייבין כולם למוסרו, וא"כ אם אמרו תנו לנו אחד ונהרגהו ויש ביניהם אחד שנגמר דינו למיתה בב"ד של ישראל, או שדנו המלך להריגה, מוסרין את זה שנגמר דינו, אפי' לא יחדוהו. וע"כ ברייתא באינו חייב מיתה בדיני ישראל, אלא ר"ל סבר דדוקא שזה שמיחדין אותו חייב מיתה אליהן ונמצא שזה שמיחדין אותו הוא כרודף שע"י זה שהוא נמלט בתוכן יהרגו את כולם, ואף שאין בו דין רודף מן הדין כיון שעושה להציל את נפשו מ"מ אין חייבין כולם למוסרו נפשם כיון שהוא הגורם ומותרין למוסרו, אבל אם אין להם זיקה לשום אחד מהן רק בשרירות לבם הראו על אחד מהן יהרגו כולם ואל ימסרוהו להריגה אע"ג דהשתא הוא הגורם להריגת כולם מ"מ כיון דנעשה הדבר במקרה לא מקרי רודף. ור"י סבר דבית השתא אזלינן ועכשו הוא הגורם להריגת כולם. אח"כ ראייתו בב"ח יו"ד סי' קל"ז שפי' כן, אבל טעם שכתב הב"ח לא נראה.

וגם לדעת ר"ל, שרק אם חייבים מיתה כשבע בן בכרי מהני יחוד, וזה לא שייך כאן, מ"מ כאן שזה מלחמה יש לו דין אחר, שהרי מותר לסכן חיילים אף שבוודאי חלק ימותו.

הג"ה: מה שכתבנו שבמעשה דשבע בן בכרי מה שהיו הורגים אותו זה לא בגלל שחייב מיתה מן הדין, רק כמו למלכות אחרת, זה דעת הת"ק בתוספתא, אבל דעת ר"ש שם שבאמת מסרו אותו בגלל שחייב מיתה מצד הדין. והירושלמי הולך כדעת הת"ק.

וז"ל התוספתא (מס' תרומות פ"ז הכ"ג): סיעה של בני אדם שאמרו להם נכרים תנו לנו א' מכם ונהרגהו ואם לאו הרי אנו הורגין את כולן, יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. אבל אם ייחדוהו להם, כגון שיחדו לשבע בן בכרי, יתנוהו להם ואל יהרגו. א"ר יהודה בד"א בזמן שהוא [מבפנים והין] מבחוץ, אבל בזמן שהוא מבפנים והם מבפנים הואיל והוא נהרג והן נהרגין יתנוהו להן ואל יהרגו כולן [עיי' חזו"א שדברי רבי יהודה מתייחסין לייחדו] וכן הוא אומר (שמואל ב' ג) ותבא האשה אל כל העם בחכמתה וגו', אמרה להם הואיל והוא נהרג ואתם נהרגין תנוהו להם ואל תהרגו כולכם. ר"ש אומר כך אמרה [להם] כל המורד במלכות [בית דוד] חייב מיתה. ע"כ ההג"ה.

ולא דמי למצב של הירושלמי שאומרים תנו אחד ונהרגהו ואם לאו אנו הורגים כולם, שלדעת ר"ל אסור להרוג, אף אם יחדו. כי שם זה ענין פרטי, אבל לא במלחמה כללית להצלת עם ישראל, אבל כשזה ענין מלחמה כללית, ואחד מן תחבולות הניצחון תלוי בהריגת החטופים יחד עם האויבים, יש לומר שגם ר"ל מודה.

ראיה מאסתר המלכה ויעל

שן"ך ראיה חזקה להתיר, שבמקום הצלת כלל ישראל מותר לעבור גם בחטא שנכנס בשלש חמורות, כגון גילוי עריות.

בן בכרי, ימסרו אותו, ואל ייהרגו. א"ר שמעון בן לקיש והוא שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי. ורבי יוחנן אמר אף על פי שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי.

יש מחלוקת ראשונים ביחדו להם אחד ואינו חייב מיתה כשבע בן בכרי, איך קיי"ל, האם כרבי יוחנן, שאף אם אינו חייב מיתה כשבע בן בכרי. או כר"ל, שרק אם חייב מיתה כשבע בן בכרי.

הרמ"א (יו"ד סי' קו, סעי' ב) הביא את שני הדעות, ולא הכריע. וז"ל: עובדי כוכבים שאמרו לישראל: תנו לנו אחד מכם ונהרגנו, לא יתנו להם אחד מהם, אלא א"כ יחדוהו ואמרו: תנו לנו פלוני. (משנה פ' ח' דתרומות, ב"י נפש ר"ש ור"ן). ויש אומרים דאפילו בכה"ג אין למסרו, אא"כ חייב מיתה כשבע בן בכרי (רמב"ם פ"ה מהלכות יסודי המורה).

דעת החזו"א (מו"מ סנהדרין ריש סי' נה, הוגל להן) שהעיקר כדעת המתיר שזה דעת רבי יוחנן, וכך דעת רוב ראשונים.

ישם מותר גם להרוג בידים ולא רק למסור, שהרי את שבע בן בכרי הרגו בידים, כמבואר בפסוקים (שמואל ב' ג, כ): ויען יואב ויאמר חלילה חלילה לי אם אֶבְלַע וְאִם אֶשְׁחִית: (כא) לֹא כֵן הַדָּבָר פִּי אִישׁ מִהָרָא פְּרִים שָׁבַע בֶּן בְּכָרִי שָׁמוֹ נָשָׂא יָדוֹ בְּמַלְךְ בְּדוֹד תְּנוּ אֹתוֹ לְבָדוֹ וְאֶלְכָה מֵעַל הָעֵיר וְהֵאמַר הָאִשָּׁה אֶל יוֹאָב הִנֵּה רָאשׁוֹ מְשַׁלֵּךְ אֵלַיךְ בְּעַד הַחוּמָה: (כב) וְתָבֹוא הָאִשָּׁה אֶל כָּל הָעָם בְּחֻכְמָתָהּ וַיִּכְרְתוּ אֶת רֹאשׁ שָׁבַע בֶּן בְּכָרִי וַיִּשְׁלְכוּ אֶל יוֹאָב וַיִּתְקַע בְּשׁוֹפָר וַיִּפְצְצוּ מֵעַל הָעֵיר אִישׁ לְאֶהְלִיו וַיּוֹאָב שָׁב וַיִּוָּשֶׁלֶם אֶל הַמֶּלֶךְ.

ואין לומר שרק שבע בן בכרי מותר להרוג משום שהיה מורד במלכות, דעיי' בדברי החזו"א, שלפי מהלך הירושלמי בתרומות שמה שהרגו את שבע בן בכרי זה לא מצד שבני העיר סוברים שיש חיוב להורגו מצד שהוא מורד במלכות שחייב מיתה מצד הדין, אלא מצד שאם לא כן היו יואב הורג את כולם, רק מה שהוא חייב מיתה זה כמו למלכות אחרת שהרי שם היו רובם של בני העיר מורדים במלכות בית דוד, והסיבה שלדעת ר"ל אם חייב מיתה למלכת אחרת מוסרין, משום שהוא הסיבה של סכנת הריגת כולם, ושבע בן בכרי נחשב קצת כרודף, ולדעת רבי יוחנן אף אם אין שום עדיפות למסור פלוני רק כל שהחליטו הורדפים לייחד פלוני נחשב ייחדו.

כתוצאה מכך ניתן ללמוד מדברי ריש לקיש להקיש לדעת רבי יוחנן, שכמו שבדעת ר"ל אם חייב מיתה למלכות אחרת מותר לא רק למסור אלא גם להורגו ה"ה לדעת רבי יוחנן אם יחדו סתם, מותר גם להורגו, וזה כדי להציל שאר העם.

וז"ל החזו"א (סג): ירו' תרומות פ"ח ה"ד סיעת בני אדם כו' אפי' כולן נהרגין לא ימסרו נפש אחת מישראל. יחדו להן אחד כגון שבע בן בכרי כו', אר"ל והוא שיהא חייב מיתה כשב"ב. ור"י אמר אע"פ שא"ח מיתה כשב"ב. נראה דהא דאמר ר"ל והוא שיהא חייב אין פירושו שיהא חייב בדיני התורה,

ישראל ולהתקדם לניצוח המלחמה, אף שהורגים שם מן השבויים שלנו.

לענין עבודה זרה

היתר זה לא מדבר בענין עבודה זרה, שהרי עבודה זרה יותר חמור מרציחה, כפי שמוכח כאן.

בענין רציחה, מצינו בענין שאול המלך הרג נוב עיר הכהנים, ובעקבות זה הפסידו הגבעונים את פרנסתם שהיו שואבי מים למשכן בנוב, וזה נחשב כאילו שאול הרג את הגבעונים. ותבעו הגבעונים נקמה משאול, והוא כבר מת, ולכן רצו שיהרגו שבעה ממשפחת שאול. והיה בעיה איך הורגים חפים מפשע, ואפיי ששאול פשע, על זה נאמר (דברים כד, טו) לא יומתו אבות על בנים, ובנים לא יומתו על אבות. אולם ההכרעה היתה משום שיש כאן חילול השם בפרהסיא, ולמנוע זה התירו להרוג ממשפחת שאול, כמ"ש רש"י (בבב"ב דף עט ע"א ד"ה ואל יתחלל) ואל יתחלל שם שמים - שיהיו האומות אומרים אין אומה זו ראויין לידבק בה, שהרי פשטו ידיהם בגרים ליטול מזונותיהם, ולא עשו בהן נקמה. ע"כ הרקע. וז"ל הגמרא (סו"ט) כתיב: לא יומתו אבות על בנים וגו'! אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא.

ואילו בענין עבודה זרה אסור, כמ"ש בסנהדרין (דף קו ע"ב) אמר רב יהודה אמר רב: בקש דוד לעבוד עבודה זרה, שנאמר (שמואל"ב טו, ג) ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים. ואין ראש אלא עבודה זרה, שנאמר (עי' דיל"ג, ג) והוא צלמא רישה די דיהב טב, והנה לקראתו חושי הארפי קרוצ פתנתו ואדמה על ראשו (שמואל"ב טו, ג), אמר לו לדוד: יאמרו מלך שכמותך יעבוד עבודה זרה! - אמר לו: מלך שכמותי יהרגנו בנו? מוטב יעבוד עבודה זרה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא. ע"כ. ולמעשה לא קיבל היתר בענין עבודה זרה, ורק בענין רציחה קיבל היתר.

בשניהם, בין במעשה של הגבעונים ובין במעשה של חושי הארכי, לא היה כלל ענין של הצלת נפשות, אלא להציל שלא יתחלל שם שמים ברבים, ולומדים שהריגה מותר למען זה, ולעבוד ע"ז אסור. ולומדים מזה שלעבוד ע"ז יותר חמור מהריגה. וממילא אם יש לנו ראייה ממקורות אחרים שהריגה מותר במצב של מלחמה, אין ללמוד מזה שמותר לעבוד עבודה זרה כדי להציל במלחמה.

מאמר זה נכתב להעיר ללומדים. למעשה, יפסקו גדולי הפוסקים.

הקב"ה יעזור לנו לנצח את כל האויבים, ולכבוש כל ארץ ישראל.

דהנה איתא בשו"ת מהרי"ק (סימן קסו), והיסוד הזה הובא גם ברמ"א (סה"ע סי' קעט סעי' ג): גרסינן במגילה פ"ק (דף טו) וכאשר אבדתי אבדתי (סמ"ק ד, טו), כאשר אבדתי מבית אבא אבדתי ממך, דעד השתא באונס והשתא ברצון, ש"מ דמאותה שעה נאסרה על מרדכי. והנה דבר פשוט הוא יותר מביעתא בכוחא כי אסתר לא עשה שום איסור ולא היה בדבר אפי' נדנוד עבירה, אלא מצוה רבה עשתה שהצילה כל ישראל. ותדע דכן הוא שהרי בבואה לפני המלך שרתה עליה רוח הקדש כדרשין התם (מגילה יד, ג) מותלפש אסתר מלכות (סמ"ק ה, ב) ומינה מוכח התם שהיא היתה משבעה נביאות שעמדו להם לישראל שהרי שרתה עליה רוח הקדש באותה שעה אשר הלכה לפני המלך אשר מכח זה נאסרה על מרדכי, וחלילה וחס לומר שתשרה רוח הקדש מכח מעשה של גנאי לא תהא כזאת בישראל, אלא אדרבה פשיטא ופשיטא שעשתה מצוה רבה מאד ובפרט דקרקע עולם היתה. וכן מצינו ביעל אשת חבר הקני ששבחה הכתוב במעשה דסיסר' ושקל אותו מעשה כביאות האמהות עם האבות כדאית' בנזיר. וכן כתבו תו' רבינו יודא מפרי"ש ביבמות פרק ה"ג על יצמנו וכמדומה אני שהוא לשון רבינו יצחק עצמו וז"ל והא דפרכינן בפרק מצות חליצה (דף קא) ובפרק נזיר (דף קג) גבי יעל והא מתהניא מעבירה וכו' עד ולכך הכתוב משבחה ודבר זה מותר לעשות עבירה זו לשמה אפילו היא אשת איש כדי להציל כל ישראל וכן מצינו באסתר שהמציאה עצמה לאחשוורוש בשעה שלא היה תובעה כדי שיתאוה לה ויהיה כח להתפתות לעשות לה בקשתה עכ"ל. הרי לך שכתבו התוספות ודבר זה מותר לעשות ואפילו גבי עובדא דיעל כ"ש וכ"ש בההיא דאסתר ואפילו הכי נאסרה על מרדכי בעלה משום אותו מעשה שהיה ברצון.

ובאסתר לא היה היתר של קרקע עולם (המהרי"ק הזכיר זה רק לרוחא דמילתא) מכיון שהיא הביאה אותו עליה, וכ"ש ביעל, אף שהיתה אשת איש, הרי היא הביאה אותו אליו ועשתה כל המעשה ולא שייך כאן קרקע עולם, ועיקר ההיתר משום שזה הצלת כלל ישראל.

וממילא שייך סברה זו גם לענין רציחה, שהרי כל איסור רציחה במקום פיקוח נפש הוא משום טענת מאי חזית, כמ"ש בפסחים (דף כה ע"ב) ההוא דאתא לקמיה דרבא, אמר ליה: מרי דוראי אמר לי זיל קטליה לפלניא, ואי לא - קטלינא לך. - אמר ליה: ליקטלוך ולא תיקטול. מאי חזית דדמא דידך סומק טפי? דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי? וכאן דמים של כלל ישראל עדיף על יחידים. ואינו דומה לסיעה שאמרו שתמסרו אחד ואם לאו נמית כולם, דאמרינן ימותו כולם ולא ימסרו נפש אחת מישראל, דשאני הכא שהוא הצלת כלל ישראל במלחמה.

וא"כ יש לנו כאן היתר להרוג קבוצת גוים להצלת כלל

ניתן להשיג את הגליונות גם באתר 'בריתי יצחק'
 וכן בדואר אלקטרוני TALMIDIM2@GMAIL.COM

• **נכתב בעזה"ת ע"י מורינו הרב שליט"א**
 ב' אדר"א תשפ"ד